

Grondgedachten bij de vormgeving aan de reclassering van morgen*

Jos Heiremans**

Inleiding

Dit artikel wil in de eerste plaats een overzicht geven van de toestand, zoals deze gegroeid is sedert de splijtzwam van de 'persoonsgebonden materies' de communautarisering ook in de sfeer van de forensische hulpverlening onvermijdelijk maakte. Is het een hardnekkige schimmelziekte die de sector verzwakt, verdeeld en verward achterlaat? Of is het een penicillinekuur die verjongt, versterkt en een nieuwe, dynamische meerwaarde verleent? Alles hangt ervan af hoe diepgaand men bereid is de huidige overhevelingskoorts uit te zweten.

Dit artikel wil dan ook in de tweede plaats een pleidooi zijn om dit grondig te doen: tot op de fundamenteën van de hulpverlening zelf.

In de derde plaats wil het héél even aanzetten geven om vanuit deze fundamentele vraagstellingen de randvoorwaarden te schetsen van een beleid voor morgen. Géén blauwdruk dus, omdat deze in ruim overleg met alle betrokken welzijnswerkers moet worden uitgebouwd. Wél even de vingeroefening om aan te tonen dat deze fundamentele beschouwingen geen vrijblijvend en zweverig getheoretiseer zijn over de hulpverlening in deze sector, maar dwingende concrete consequenties inhouden voor de organisatorische uittekening ervan.

Overhevelingsbolero of opgenomen beslissingsverantwoordelijkheid?

De maatschappelijke werkers bij Justitie weten er alles van. Reeds in 1978 kwamen de eerste regionaliseringswolken aan de reclasseringshorizon. Een niet gevraagde overheveling zou er komen in het kielzog van de communautarisering van dit land. Voor de basis, de werkers zèlf, was dit de aanvang van een verward en ondoorzichtig proces, met als inzet de plaatsbepaling van de hulpverlening aan het justitiële cliënteel. Het werd een echte bolero, met steeds weerkerend thema, soms tot een climax komend, om dan weer langzaam weg te kabbelen. Op 8 augustus 1980 leek het weer eens even of het orgelpunt werd bereikt: de bevoegdheidsoverheveling werd op die datum bij bijzondere wet vastgelegd. Wie echter geloofde dat de wet duidelijkheid bracht, heeft het mis. Sedertdien bleven er gesprekken lopen tussen de Vlaamse Gemeenschap en Justitie over wat en hoe er nu precies overgeheveld was geworden.

Het gekke is nu, dat er doorheen al deze gesprekken steeds concreter vorm

---

* De tekst werd afgesloten op 14 februari 1984.

** Stafdocent aan het Hoger Instituut voor Maatschappelijk en Cultureel Werk te Brussel

aan deze overheveling werd gegeven, zonder dat een duidelijke beleidsbeslissing genomen werd. Op een gegeven moment werd de overheveling vertaald in het magische getal van '7' werkers, en na wat schermutselingen werd ook gesteld wie dit zouden zijn. Dit werd bij K.B. van 29 juni 1982 vastgelegd, terwijl de besprekingen rond de taakopvulling intussen echter tot geen concreet resultaat hadden geleid... Bovendien zouden deze agenten op hun oude vertrouwde post blijven tot rond de jaarwende 1983-'84. Druppelsgewijze worden zij nu losgeweekt uit hun oude justitiële stellingen, om bij de Gemeenschap te worden ingelijfd... Opnieuw leek rond de jaarwisseling de definitieve regeling rond, doch de taakopvulling bleef even onduidelijk: alles zowel als niets was mogelijk. Het leek er zeer concreet op dat zij de begeleidingen van de voorwaardelijk invrijheidgestelde en van enkele andere categorieën vrijgestelden zouden gaan waarnemen. Aan de justitiële kant van de gesprekstafel was er inmiddels reeds duidelijkheid rond het feit dat dit strikt wettelijk niet kon: het betreft hier ondubbelzinnig nationaal gebleven bevoegdheden... en slechts bij wijze van geïndividualiseerde clausules in de vrijstellingsbesluiten kon deze bevoegdheid 'uitbesteed' worden aan de Gemeenschappen.

Deze laatsten zijn inmiddels ongetwijfeld op hun beurt tot de ontdekking gekomen van de onzindelijkheid van zulk denken. Het is dan ook meer dan onwaarschijnlijk dat zulke regeling nog doorgang zal vinden... Alhoewel. Wat dan echter wel? De vreemdste geruchten doen de ronde: de betrokken ambtenaren doen enquêtes in de jeugdsector i.v.m. nieuwe initiatieven; vroeghulp, wat eerst niet kon, kan nu plots wel; de V.I. zou misschien toch nog in onderaanneming komen; of wordt het de inspectie van onthaalhuizen, O.C.M.W.'s, of weer dichter bij het (arrest-)huis een nieuwigheidje: hulpverlening aan de niet-veroordeelden?...

Het is waar dat de welzijnszorg vele kamers telt, maar of het welzijnswerk er baat bij vindt om de bewoners ervan permanent door elkaar te klutsen is een andere zaak. Bovendien, zo luiden de klanken weerom,... zouden de opgenomen taken helemaal niet bindend zijn voor de toekomstige uitbouw.

Kijk, dat is nu precies wat we niet erg netjes vinden. Ook 'beslissen', als activiteit die we van de overheid mogen verwachten, is gekoppeld aan een deontologie en een methodiek: klaarheid, zowel over het beslissingsproces zélf, als over de inhoud ervan is toch het minimum dat verwacht mag worden. Hoe anders is echter de realiteit: men is feitelijk aardig op weg om een opvulling van de overheveling te laten 'groeien'; met echter een zeer diffuse verantwoordelijkheid op de achtergrond. Zulks bemoeilijkt alleen maar in hoge mate het gesprek.

Een uitzicht op het werkveld

Bij organisatorische wijzigingen gaat men best eerst eens kijken hoe het veld reeds gestructureerd is, uit welke elementen het bestaande hulpverleningsaanbod is samengesteld, hoe dit historisch is gegroeid, om tenslotte de vernieuwing uit de lijn van deze ontwikkeling te laten groeien. De huidige structurering laat een bont palet zien.

Langst actief zijn de privé-reclasseringsorganismen: de Berschermingscomités (Diensten voor Maatschappelijke Reïntegratie, Werken voor Sociale Wederaanpassing). Aanvankelijk sterk caritatief van inslag, evolueerden zij mee

met de nieuwe inzichten en verwachtingen t.a.v. de hulpverlening. Voornamelijk dan die diensten die de beschikking over een beroepskracht kregen. Hun sterkste pijler is immers traditioneel het vrijwilligerswerk. Het kwalitatieve aanbod van hun hulpverlening is zeer heterogeen te noemen. In sommige regio's is de werking vrijwel onbestaande, in andere degelijk uitgebouwd.

Deze diensten onderhouden traditioneel contact met de gedetineerden tijdens de uitvoering van de straf, voornamelijk gericht op ondersteuning en voorbereiding van de reclassering. Zij stellen zich terzake adviserend op naar de penitentiaire administratie en nemen de verantwoordelijkheid op voor de post-penitentiaire begeleidingen van tal van categorieën invrijheidgestelden.

Hier situeren zich enkele merkwaardigheidjes, waar de eventuele reorganisatie van de sector terdege rekening mee moet houden:

- deze diensten vallen in hun geheel onder de regionalisering, en zijn afhankelijk geworden van de Gemeenschappen. Hoe zit het dan met de taakhoudens die zij ter harte nemen? Officieel opgelegde begeleidingen, die duidelijk nationale materie zijn, omvatten een niet onaanzienlijk deel van hun werkpakket;
- deze diensten vallen onder de nationale koepel van de Koninklijke Commissie, een duidelijk unitaire structuur. Wat is hiervan de plaats? In hoeverre moet het beleid van de Gemeenschappen op dit van deze structuur afgestemd zijn?;
- De vrijwilligerswerking is steeds een sterk kenmerkend aspect geweest van de privé-reclassering. Welke plaats gaat de vrijwilliger krijgen in het geheel van de toekomstige structuur? Als het accent vanuit de Gemeenschap inderdaad gaat liggen op hulpverlening aan niet-veroordeelden, zitten we met een aardige tegenstrijdigheid: precies deze categorie is in het verleden het minst toegankelijk gebleken voor de hulpverlening uit deze hoek;
- De taken die de privé-reclassering heeft opgenomen zijn steeds zeer gelijkend geweest op de taakstelling van de hulpverleners-ambtenaren bij Justitie. Er is geen duidelijke kijk op de eigen plaats en betekenis van de privé-reclassering. Dit heeft al geleid tot het bepleiten van een fusiemodel voor de sector. Mocht men er niet in slagen de eigenheid van diverse soorten diensten te definiëren, dan lijkt het inderdaad zinnig om ter gelegenheid van de huidige reorganisatie uitgebluste instellingen naar een reclasseringsbokrijk te verwijzen... Wij vrezen echter dat dit ietwat utopisch abstractie zou maken van de voorgeschiedenis van de reclassering. Bovendien is het wel een uitdaging om in een tijd dat alle overheidsdiensten moeten bezuinigen, de plaats van privé-initiatief en vrijwilligerswerk in de welzijnssector te revaloriseren. Al hebben deze diensten zich in het verleden nooit erg van hun creatieve kant getoond, toch is het precies van deze hoek dat de laatste jaren de meeste vernieuwende geluiden zijn gehoord. En dat is niet weinig als geloofsbrief.

Er zijn ook de vele instellingen die zich deels met dit specifieke justitiële cliënteel inlaten. Vaak is hun interesse in dit cliënteel er via een andere invalshoek. De justitiabele kenmerkt zich inderdaad vaak door een multi-probleemsituatie: naast gerechtelijke zijn er ook psychische problemen, materiële problemen, problemen van thuisloosheid, alcohol, e.d. Hier situeert zich dan ook de aanbrenge van Diensten Geestelijk Gezondheidszorg, Onthaalhuizen, e.d. Hun cliëntenbestand is echter ruimer dan het justitiepubliek, zodat dit laatste binnen hun diensten soms slechts een marginale aandacht krijgt. Toch is het

voornamelijk in deze diensten dat de specifieke afgrenzing tussen justitieel cliënteel (en dito hulpverlening) en de bredere welzijnszorg wegvalt.

Het impact van justitieel strafuitvoeringsbeleid op deze 'belendende hulpverlening' is veel geringer dan op andere diensten. Men kan namelijk wel een gedetineerde opleggen om in een onthaaltehuis te verblijven, en zich aan psychiatrisch toezicht te onderwerpen,... doch men kan deze instellingen omgekeerd moeilijk verplichten om deze diensten te (blijven) verstrekken. Opgelegde hulpverlening vanuit deze instellingen heeft ook weinig succes: zij vertrekt zowel naar aanvoelen van de cliënt als van de hulpverlener op slechte voet. Door de verplichting is de identificatie van deze hulp met de controlerende en vrijheidsbelemmerende Justitie in de beleving van de cliënt wel erg groot. Anderzijds voelen de hulpverleners hier ook wel dat wachten op de 'spontane' motivatie bij deze cliënten om zich met hun problemen te laten helpen, wachten op Godot is... Hier is er behoefte om tot een anderssoortige opbouw van de relatie met de cliënt te komen: enerzijds een krachtige, niet vrijblijvende 'out-reaching' houding t.a.v. de cliënt, die anderzijds onverdacht vrij staat van sociale controle op het individu.

Tenslotte zijn er de hulpverleners-ambenaren bij Justitie. Het is interessant de ontwikkeling van dit laatste korps even te bekijken: naast geneesheren-antropologen, kwamen er maatschappelijk assistenten, later aangevuld met probatie-assistenten, m.a. bij de C.B.M., inside-werkers, en zelfs heuse O.B.E.-teams. Ogenschijnlijk een uitbreiding en differentiatie van de hulpverleners. Alhoewel met deze differentiatie duidelijk ingespeeld werd op de trends in de kijk op criminaliteit, is het zeer de vraag of de hulpverlening als dusdanig en de cliënt er beter van werden. In dit licht is het typerend wat er met de O.B.E.-teams gebeurd is: zij werden als laatste grote vernieuwing binnengehaald in de inrichtingen, en kregen aanvankelijk de volste vrijheid om eigen doelstellingen en werkwijzen te bepalen, maar kwamen uiteindelijk in een situatie terecht waarbij hun voornaamste activiteit is... voorlichtingsrapporten schrijven! Fundamenteel kwamen dus alle werkers in dezelfde positie terecht t.a.v. Justitie en haar hoofddoelstellingen van bestraffingen, beveiliging van de maatschappij, controle op afwijkend gedrag... De klacht blijft dan ook bij deze hulpverleners bestaan dat zij telkens weer worden 'ingesluisd' bij de besluitvorming rond strafuitvoeringsaspecten, en als dusdanig meer bezig zijn met adviesverstrekking voor de overheid dan wel met hulpverlenend werk. Dit laatste verkiezen zij echter sterk als hun eigen identiteit. Bovendien wordt hun hulpverlening, zo zij er al aan toe geraken, ernstig besmet vanuit hun adviesrol.

Een steeds ingewikkelder hulpverleningsnetwerk moet steeds opnieuw op steeds weer dezelfde vragen en verwachtingen steeds dezelfde antwoorden produceren... inmiddels wordt steeds meer energie opgeslorpt voor onderling overleg, teamvergaderingen, en het zoeken naar de steeds verder zoek gerakende eigen identiteit. Maar dat ook hulpverlening aan bureaucratisering onderhevig is, wisten we. Wat erger is, is de teleurstelling en het ongeloof in wat de hulpverlening kan, die zich bij de beleidsverantwoordelijken is gaan vestigen. Dit, nadat men eerst alles van deze gedragdeskundigen verwachtte...

En dan komen er nu de hulpverleners-ambtenaren bij de gemeenschap. Een dubbel probleem dus: niet alleen krijgt de Vlaamse Gemeenschap de ver-

antwoordelijkheid om een beleid voor de hulpverlening in de sector waar te maken (en dit omvat het bonte allegaartje van hierboven), maar bovendien brengt zij zelf nog nieuwkomers in het werkveld, voor wie een zinnige taakopvulling dient gezocht. Eén zaak is althans wel duidelijk. De kwaliteit van de hulpverlening zal zeker geen meerwaarde krijgen als de onduidelijkheid nog groter wordt, als er nog meer versnippering en discontinuïteit komt tussen het aanbod van de verscheidene diensten. Géén discontinuïteit en versnippering én toch ieder zijn duidelijke eigenheid definiëren, in samenhang met elkaar: dat is de paradoxale opdracht voor de beleidsmakers.

De stemming in het veld

Met deze opdracht is men al jaren bezig. De overheveling als kind van de regionalisering is lange tijd met gemengde gevoelens onthaald geweest in de sector. De werkers hadden hier niet om gevraagd. Men begreep in feite niet zo goed waarom dit allemaal zo nodig moest en wat er de voordelen van zouden (kunnen) zijn. Verandering wekt altijd wantrouwen en aarzeling. Dat geldt voor de cliënten; dat geldt onverminderd voor de werkers zelf. Vooral omdat er zoveel onduidelijkheid was en er ook geen antwoorden op de gestelde vragen kwamen. De eerste aankondiging van de overheveling is ook al zo lang geleden, en de penitentiair maatschappelijk werkers voelden zich lang sussend benaderd. Intussen had toch het eerste wantrouwen plaats gemaakt voor een meer positieve kijk. Zij het kritisch en afwachtend, zag men er toch een kans in op vernieuwing en verzelfstandiging van de hulpverlening.

Momenteel treffen we bij de penitentiair maatschappelijk werkers weinig vreugde en enthousiasme aan. Soms, als plannen een ietwat concreter vorm aannemen (zoals bij de V.I.-overheveling die bijna vaststond!) haalt men opgelucht adem omdat de slepende onzekerheid eindelijk plaats maakt voor wat duidelijkheid. Er is een soort ontmoediging, omdat men zich nog meer vastgepind weet op activiteiten in de binnendienst, en bij adviesverstrekking. Men voelt zich in zijn identiteit aangetast, en nog duidelijker ondergeschikt gemaakt aan strafuitvoeringsrationaliteiten. Men heeft er geen moeite mee de huidige ontwikkeling in te passen in een houding die men bij het Hoofdbestuur reeds lang vermoedde: afstoten van de buitenactiviteiten, en de eigen hulpverleners naar binnen halen om het strafuitvoeringsbeleid te dienen. Dit betekent een feitelijke degradering van de eigenheid bij Justitie. Het forensische maatschappelijk werk kende de grootste bloeiperiode in de jaren '70, met markante figuren als mevr. Genonçeau en mej. Marek. Was het reeds niet tekenend voor de tanende appreciatie bij het Hoofdbestuur dat de Sociale Dienst sedertdien geen eigen directie meer kreeg? Ligt de huidige houding t.a.v. de overheveling niet in dezelfde trend?

Momenteel is er eerder desinteresse en gelatenheid t.a.v. de herstructurering. Niet in het minst gevoed door het gebrek aan informatie, inspraak en ernst dat men van bovenaf voor hun eigen inbreng in het debat aan de dag heeft gelegd. De jarenlange onzekerheid meer dan beu, hunkert men hier naar zekerheid, welke dan ook. Intussen plooit men zijn aandacht plichtsbewust terug op de individuele cliënten, als alibi voor zijn gelatenheid. Al heeft men inmiddels wèl last van de knagende zekerheid dat de eigen structurele positie een niet te ontkennen invloed heeft op de kwaliteit van deze individuele relaties.

De privé-reclassering is op haar manier door deze bolerojaren gedanst. Algemeen kan worden gesteld dat de opgeroepen onzekerheid voornamelijk twee trends heeft doen opleven: vooreerst is er een creativiteitsreflex geweest. Men leerde nieuwe noden ontdekken, het cliënteel op een andere manier te benaderen. Hulp aan gezinnen, vroeghulp e.d.... het gonsde van initiatief. Toch is het niet altijd de ontdekking van nood bij de cliënt die aanleiding gaf tot nieuwe initiatieven. De onzekerheid naar de toekomst en de onderlinge concurrentie lagen zeker mee aan de basis van dit zoeken. Nieuwe werkgebieden houden immers ook een bijkomende legitimering in van de eigen dienst en haar subsidiëring. Wel werd deze spontane reconversie gezocht in braakliggende gebieden die inderdaad zinvolle ontginningsperspectieven bieden. Toch lijkt het ons essentieel dat vanuit het beleid Welzijnszorg en Gezin zowel kansen worden geboden en prioriteiten worden gelegd als criteria ontwikkeld voor de overheidsondersteuning van al die ijver.

Naast deze creativiteitsreflex was er een andere: het veld was op zoek naar eenheid, samenwerking, overkoepeling. Alhoewel er zeker wantrouwen en concurrentie bleef tussen verschillende types diensten, werd in de betrokkenheid op het veld een gemeenschappelijke noemer gevonden om tenminste te proberen de toekomstige structuur van aan de basis mee te bepalen. Toch heeft deze spontane structurering van het veld zich niet kunnen doorzetten. Zij miste een centrale gezagskoepel om stimulerend op deze trend in te spelen. Een bijkomende factor is, dat het hier voornamelijk gaat om samenwerkingsreflexen bij de werkers zelf, terwijl ditzelfde niet gebeurde op het bestuursniveau van de instellingen. Bovendien bleef het wantrouwen t.o.v. elkaar erg groot, en geloofde ieder uiteindelijk nog meer in de eigen, dan in de gezamenlijke strategie. Het feit dat de voorbereidende consultaties door de beleidsverantwoordelijken van het Gemeenschapsministerie de verschillende types diensten uit elkaar hielden, versterkte dit uit elkaar drijven nog. Toch kan niet ontkend worden dat de trend van samenwerking en overleg in beginsel duidelijk was aangegeven: de behoefte aan regionale samenwerkingsstructuren waarin alle bestaande verenigingen en diensten gecoördineerd de hulpverleningsbehoeften van hun regio zouden onderzoeken en beantwoorden, is een duidelijke en belangrijke klank die we hieruit overgehouden hebben.

Over de reacties bij de cliënt op de hele overhevelingstoestand kunnen we kort zijn. Deze is helemaal niet geïnformeerd, laat staan geïnteresseerd. Het is zijn zaak niet. Dit is reeds symptomatisch voor het bedroevende impact van de overhevelingssituatie op de kwaliteit van het hulpaanbod. Hier en daar heeft een wakkere gedetineerde zijn hoop gevestigd op deze nieuwe overheid die hem misschien uit zijn lijden kan verlossen... maar ontgoocheld moet hij dan wel vlug vaststellen dat deze nieuwe meesters niet meteen verandering brengen in zijn concrete situatie.

Ook verder in het veld is er nauwelijks weet van of begrip voor deze hele herstructurering. Ik denk hierbij aan O.C.M.W.'s of advocaten bijvoorbeeld, die op dezelfde cliënten betrokken zijn. Deze mensen hebben nood aan eenvoudige, logische en heldere structuren om hun samenwerkingsweg te vinden. Het multipliceren van beslissingsinstanties en hulpverleners alleraard is helemaal geen stap in die richting.

De sfeer is er uiteindelijk een waarbij een dubbele teleurstelling overheerst: de eigen activiteitenontplooiing van de nieuwe dienst bij de Vlaamse Gemeenschap is van bij de start zwaar gehypothekeerd en aan banden gelegd, en tegelijk is alle hulpverleningsactiviteit bij Justitie ondubbelzinnig ondergeschikt gemaakt aan strafuitvoeringsbelangen. Hierdoor komt het bovendien ook nog geïsoleerd te staan van het globale Vlaamse welzijnsbeleid. Een ontvullende duidelijkheid, voor wie nog illusies mocht koesteren.

Mogelijkheden voor een andere aanpak

In feite is het vraagstuk in zijn kern heel eenvoudig. Het gaat er om dat: ‘..de penitentiare en postpenitentiare hulpverlening met uitzondering van de uitvoering van strafrechtelijke beslissingen...’ overgeheveld wordt naar de Gemeenschappen. Dit houdt impliciet en ondubbelzinnig reeds in dat er zoiets bestaat als penitentiare en postpenitentiare hulpverlening. En dat deze niet noodzakelijkerwijs uitvoerend moet staan t.a.v. strafrechtelijke beslissingen. Een stevige opkikker voor onze voorgaande gedeukte illusies. Het gaat hier met andere woorden in essentie om de vragen: *Wat is strafuitvoering?; Wat is hulpverlening? Welk is de relatie tussen beide?* Het is dus de plaatsbepaling van de hulpverlening die ter discussie staat. Aan de strafuitvoering en haar legitieme bevoegdheid en verantwoordelijkheid wordt niet getornd. Naar onze mening zijn er enkele wijzen om deze vraagstellingen een antwoord te bieden:

1. pragmatisch-utilitair;
2. strikt juridisme;
3. vertrekkende vanuit een visie op hulpverlening.

Pragmatisch-utilitair

Hiermee zitten we midden in de bolorrealiteit die we hoger beschreven hebben. Dat dergelijke aanpak tot wantoestanden, gebrek aan samenhang en tegenstrijdigheden, onduidelijkheid en tenslotte tot frustraties leidt, is zonder meer duidelijk. Meerwaarde voor de hulpverlening, welke we als criterium vooropstelden om van een geslaagde overheveling te spreken, kan zonder meer vergeten worden. Toch willen we deze stelling eventjes mildereren: de realiteit gaat zijn gangetje, onafgezien van de ontwikkeling en uitwerking van beleidsopties, wat een eigen tempo vraagt. Een zeker pragmatisme en dagjespolitiek is in de praktijk onvermijdelijk. Dit is echter slechts accepteerbaar in de mate dat parallel een duidelijke beleidsvisie ontwikkeld wordt, die overigens inmiddels richtinggevend kan zijn bij de dagelijkse praktijk. En deze visie hebben we tot op heden nauwelijks van de grond zien komen. Daarom kunnen we net éven ongelukkig zijn voor het feit dat vernieuwingsinitiatieven (vroeghulp b.v.) géén kansen krijgen op een bepaald moment, omdat men alle heil verwachtte van een taakstelling rond de V.I., als wanneer dergelijke initiatieven wél kansen krijgen, zonder dat deze duidelijk gerelateerd worden aan de totaalinvulling van bevoegdheden op vlak van penitentiare en postpenitentiare hulpverlening. Hoe kan men iets gaan valoriseren als men de relatieve belangrijkheid in het totaalpakket van behoeften en beschikbare middelen niet eens kent? Dit is een open poort voor de macht van de sterkste of de beste intrigant of de hardste schreeuwer.

Het strikt juridisme

Dit bestaat er in letterlijk te gaan kijken naar wat de wetgever gesteld en bedoeld heeft, en dit strikt uit te voeren. Het is interessant, vast te stellen dat de laatste onderhandelde voorstellen (rond overheveling van bepaalde categorieën postpenitentiaire begeleidingen) in tegenspraak zijn met dit juridisch gegeven. De hieruit voortvloeiende taken voor de hulpverleners (toezicht, controle, verslaggeving, adviesverstrekking i.v.m. eventueel intrekken van de gunstmaatregel enz....) zouden ondubbelzinnig nationale materie zijn. Dat vanuit Justitie toch nog een protocolakkoord met deze inhoud genegocieerd werd, nadat men hieromtrent grote duidelijkheid had, wijst erop dat men van deze zijde met het Paard van Troje uitpakt. De nationale overheid lijkt van meet af aan de bedoeling te hebben de gemeenschappen terzake als haar vazal te behandelen en geen echte autonomie te gunnen. Er is reden te over om wantrouwig te zijn jegens zulke schijnoverheveling, die de touwtjes stevig in nationale handen laat. Het feit dat de bereidheid er was om met een juridisch kunstgreepje deze delegatie toch mogelijk te maken, wijst op het gevaarlijke van deze wijze van aanpakken: de bedoeling van de wetgever wordt met wettelijke middelen ontkracht, ja zelfs omgekeerd.

Er bestaat geen twijfel over dat de wetgever een zo ruim mogelijke opdracht heeft gegeven aan de gemeenschappen, en deze slechts heeft willen inperken in de mate dat de hulpverlening wordt gecompromiteerd met de strafuitvoering. De vraag is dan of dit laatste wel hoeft, en deze restrictieve bepaling juist niet voortkomt uit het gebrek aan definiëring van haar eigenheid, en zelfstandigheid t.o.v. de strafuitvoeringsrationaliteiten. Naar ons gevoel heeft de wetgever intentioneel te kennen gegeven de hulpverlening als zijnde autonoom en zelfstandig te willen erkennen. Zij wijst in dit verband naar de problematische huidige verhouding tussen helpen en straffen, maar biedt geen recept om deze verhouding tussen helpen en straffen zuiver en ondubbelzinnig vast te leggen. Wetten zijn immers de weerslag van een brede maatschappelijke consensus, en hoe kan deze bestaan als deze fundamentele discussie niet eens werd gevoerd. Door de dagelijkse hulpverleningspraktijk wordt echter voortdurend impliciet gestalte gegeven aan de wijze waarop helpen en straffen zich verhouden. De restrictieve zinsnede in de wet houdt dan ook een dwingende noodzaak te beraden, de eigen positie ondubbelzinnig te definiëren, en hieruit de nodige structurele en deontologische conclusies te trekken.

Vertrekkend vanuit een visie

De wet zelf geeft dus geen definiëring hoe deze verhouding moet zijn. Daarin ligt de beperktheid van de strikt juridische werkwijze én het gevaar ervan. Precies hierdoor komt men in de verleiding om wettelijke achterpoortjes te gaan hantieren om een uitbesteding van nationale bevoegdheden aan de Gemeenschappen te doen. Wij geloven dat het echter veel meer zin heeft de handschoenen van de wetgever op te nemen: zich te bezinnen over de eigenheid van de hulpverlener, haar verhouding tot de bestraffing en de concrete positie welke zij dient in te nemen.

Helpen en recht, hoe verhouden zij zich tot elkaar? Dat straf een nationale

bevoegdheid is en helpen een geregionaliseerde, zo veel is duidelijk. Waar echter het ene eindigt en het andere begint, daar precies ligt de hele verwarring. Een verwarring die beiderzijds haar historische wortels heeft.

De 'kern' van de hulpverlening

Hulpverlening heeft als voorwerp het zelfactualiserend menselijk gedrag. De mens moet zich in dit 'in het leven geworpen zijn' actualiseren door zijn leven vorm en betekenis te geven. Hier slaagt hij maar in, in interactie met de anderen. Door zijn sociaal gedrag breekt het individu uit de cocon van zijn alleen-zijn. Hierdoor geeft hij betekenis aan zichzelf (zelfverwerkelijking/zelfuitdrukking) én aan de ander (erkenning, respect). Deze betekenisgeving is wederzijds. De oude, versleten basis voor deze ontmoeting is en blijft de herkenning, de gemeenschappelijkheid, het besef van lotsverbondenheid, kortom de liefde als weg om onze fundamentele eenzaamheid te overbruggen. Deze 'gegeven', onbaatzuchtige liefde is de basis voor een zingevende intermenselijke relatie.

Bij normoverschrijding is er een conflict tussen de betekenisgeving van het interactief hele gedrag door het individu en de andere(n). Het aspect macht is hierbij van groot belang: je kan stellen dat bij een delict een individu zijn macht gebruikt om zijn betekenisgeving op te dringen aan de andere, met een agressie t.a.v. de rechten van deze andere. Macht, voortkomend uit eigen vrije keuze, of uit onmacht om andere, meer adequate interactiewijzen te zien met de ander. In het delinquent handelen ont-menselijkt de delinquent zichzelf in de eerste plaats door zijn act. Op de grens tussen zijn microkosmos en deze van de anderen komt het tot een conflict. Het delict is het gedrag waarin de waarden van het individu en de waarden van de samenleving elkaar treffen. Eén gedrag slechts, maar scharnierpunt van zelfverwerkelijking en respect voor de verwerkelijking van de ander. Daarin zitten recht en hulpverlening onlosmakelijk verankerd.

Ook hulpverlening kent als basis de gegeven en onbaatzuchtige liefde: de ander is belangrijk, waardig om zichzelf. Met onze professionele retoriek hebben wij de hulpverlening versmald tot het beroepsmatig en technisch bezig zijn met mensen. Maar het is goed even deze 'kern' te herinneren om 2 redenen:

- voor de herwaardering van het niet-professionele hulpverleners (al dan niet in mantelzorg, zelfhulp, via vrijwilligerswerk e.d.);
- voor een heroriëntering van de professionele hulp naar zijn wortels: het aangaan van een ontmoeting met de ander, die dienstig is voor de ander, tot het bereiken van zijn doelen, zijn zelfrealisatie, dit met inbegrip van respect voor de rechten en zelfrealisatie van de anderen.

Hulpverlening vertrekt dus vanuit de situatie van het individu, zijn beginpunt, zijn tempo, zijn proces, zijn emancipatie, om te komen tot de bespreekbaarstelling van de problematische wijze van ontmoeten van de ander. Dit is haar geëigende invalspoort naar het scharnierpunt 'gedrag' van het individu toe, gedrag dat tegelijk een individueel, maar ook maatschappelijk gebeuren is. Hulpverlening is hierbij loyaal aan de cliënt, maar evenzeer loyaal aan de samenleving: de cliënt kan precies door de vrije hulpverleningsontmoeting tot de confrontatie komen met waarden en rechten van de ander, en de eigen verantwoordelijkheden hiertegenover. Deze vrijheid als essentiële voorwaarde voor de hulpverleningsrelatie is dus geenszins synoniem van vrijblijvendheid of opper-

vlakligheid: zij is integendeel voorwaarde om via de weg van de hulpverlening te kunnen komen tot zelfontdekking en maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Hierin ligt precies het eigen machtsaspect van de hulpverlening: door haar onverdachte en ondubbelzinnige loyauteit aan het individu kan zij precies een niveau van bevragingen bereiken die vanuit een oppositionele opstelling onmogelijk zou zijn. Hulpverlening maakt de cliënt verantwoordelijk, precies door hem zijn verantwoordelijkheid te laten. Zij verhoogt de macht van de cliënt om de hem omringende werkelijkheid dusdanig te benoemen dat ze hanteerbaar wordt. Verhogen van de macht van de cliënt om wat eerst niet mogelijk bleek (een zinvolle en respectvolle interactie met de omgeving) mogelijk te maken. Zij kiest duidelijk zijn zijde om met hem de ontdekkingstocht in te zetten naar het eigen bestaan, eigen mogelijkheden en onmogelijkheden, de eigen grenzen. Dit om hem meer keuzevrij en verantwoordelijk te maken.

Dit is belangrijk: de cliënt moet 'vrij' kunnen zijn van angst, controle, of andere doeleinden om zich te kunnen toevertrouwen aan de hulpverlener. Deze moet tegelijk voldoende afstand houden om hem te kunnen leren zien wat hij niet mag. Vertrouwen dus als basis voor de hulpverlening. Vandaar het belang van het ongedwongen contact en het beroepsgeheim. Het lijkt ons essentieel dat dergelijk recht op hulpverlening aan de cliënt gegarandeerd wordt. Deze garantie moet liggen in het juridische (bescherming van beroepsgeheim, erkenning van het recht op hulpverlening), in de structurering van de hulpverlening (hoe en aan wie en met welk doel wordt b.v. gerapporteerd?), en last but not least in de integriteit van de hulpverlener zelf. De hulpverlening heeft de plicht te waken over de zuiverheid van haar positie, wil zij haar eigen geloofwaardigheid bewaren, en niet vervreemd raken van haar eigen wortels.

Historisch is de professionele hulpverlening echter gegroeid vanuit de caritas: vanuit een positie van fundamentele ongelijkheid werd 'goed' gedaan naar de cliënt toe. Hulp en de achterliggende mensvisie verrieden een sterk paternalistische kijk. Hulpverlening in de bovenstaande betekenis werd dan ook sterk besmet vanuit andere belangen: de rust en de orde in de samenleving, eigen morele en sociale verheffing van de weldoeners, uitoefenen van sociale controle. Resocialisatie betekent letterlijk het individu opnieuw geschikt maken voor het leven in de gemeenschap, waarbij de gemeenschapsregels als vertrekpunt en norm gelden.

Hulp en strafuitvoering

Ook bestraffing heeft als voorwerp het menselijk gedrag. Het is een ander antwoord op de problematiek van delinquentie. De delinquente interactie houdt een brutale aanslag in op de vrijheid van en het respect voor de ander. De samenleving heeft het recht en de plicht zichzelf en haar leden hiertegen te beveiligen door normen en wetten. Door deze afdwingbaar te maken via sanctionering bij overtreding. Deze sanctionering is op haar beurt aan regels onderworpen. De aanslag door het individu op de waardepositie van anderen verrechtvaardigt niet een massale en ongeremde tegenreactie. Integendeel, deze moet haar legitimiteit precies putten uit een respectvolle sanctie t.a.v. de wetsovertreder. (Hier krijgen strafuitvoeringsrecht, minimaregels voor de behandeling van gedetineerden, vormgeving aan regime en sociale controle haar volle betekenis.)

En hier zijn de problemen begonnen: Justitie, welke voor de strafbenadering vanuit maatschappelijke belangen vertrekt om zo normerend en regulerend in het scharnierpunt van het individueel sociaal gedrag terecht te komen, ontdekte dat zij haar taak veel effectiever kon volbrengen als zij rekening hield met het erfgoed uit de hulpverlening: kennis en begrip van menselijk gedrag, en van beïnvloedingsmechanismen. Hiertoe werd ook de hulpverlening met grote trom binnengehaald. Men verwachtte er veel van: de opkomende sociale wetenschappen brachten veel nieuwe inzichten in gedrag en interactie van mensen. Deze openden nieuwe perspectieven en hoop op behandeling en beheersing van gedrag. De hulpverlening, zelf komende vanuit haar caritatieve en bevoogdende verleden, had niet veel moeite om zichzelf en haar waarden 'uit te lenen'. Er werd weinig weerwerk geboden om de eigen waarden zoals: 'rekening houden met de waarde van het individu, individualiserend optreden, begrijpend en tolerant zijn, enz.' zuiver te houden van een vervreemdend gebruik.

Hier gebeurde een contaminatie van strafbenadering en hulpverlening: in feite haalde men geen hulpverlening binnen, doch slechts hulpverleningstechnieken, die dienstig waren aan een beheersingsinstituut. De verhouding strafrecht en hulpverlening werd deze van een slecht huwelijk, waarbij beide partners elkaar trachtten te domineren, van elkaar heel wat verwachtten, doch tevens elkaar sterk wantrouwden. Helpers beklagden zich erover dat hun rapporten niet of onvoldoende werden gehoord, dat zij geen feedback kregen op hun adviezen. M.a.w., zij wilden een groter impact hebben op de beslissingsmacht zonder er de verantwoordelijkheid voor op te nemen. Strafvuiteringsverantwoordelijken verwachtten van de hulpverleningsdiensten een onderbouw en verrechtvaardiging van hun beslissingen, doch wantrouwden tegelijk de 'betrouwbaarheid' van de geformuleerde adviezen, wegens de manipulatieve trekjes ervan. De 'negatieve selectie' zoals zij toegepast wordt bij V.I.-adviezen is op de keper beschouwd het summum van deze huwelijksmythe. Dat het in een dergelijke relatie tot spanningen komt is zonder meer duidelijk... tenzij een van de partners zijn eigenheid prijsgeeft.

Dit laatste is voor de hulpverlening slechts een kleine stap geweest... omdat zij zelfs nog tot haar eigenheid moet emanciperen. Het oubollige 'goed doen voor' is wel reeds lang in het hulpverlenerstaaltje vervangen door 'in samenwerking met', 'voogdij' werd 'sociale begeleiding', enz. De fundamentele machtsverhoudingen veranderden echter niet mee, zodat de hulpverlening ondanks de veranderde retoriek niet uit haar dubbelzinnige schoentje groeide, temeer omdat zij er inmiddels ook structureel zwaar in gevangen zat. Dit maakt dat men meer energie gaat stoppen in het legitimeren van wat men doende is, dan in het kritisch zelfbevragsend zoeken naar de eigen plaats.

Voor de maatschappelijk werker heette het dat veel energie gestoken moest worden in het opbouwen van een vertrouwensrelatie. Hij moest leren omgaan met deze dubbelzinnigheid. Vaak slaagde hij er ook in om deze evenwichtsoefening tot een goed eind te brengen en een vertrouwensrelatie aan te aan. Het blijft echter de vraag of het niet om een 'gereserveerd' vertrouwen gaat: het feit dat de maatschappelijk werker de stok achter de deur (nog) niet hoeft te gebruiken, neemt niet weg dat hij ter beschikking staat! Dit soort macht via betrokkenheid bij strafvuitvoeringsaspecten hypotekeert de hulpverlening. Niet alleen de hulp-

verlening, doch ook de strafuitvoering zelf werd door zulke contaminatie onrecht aangedaan.

Hulpverlening heeft zich vaak revendicatief en onbegrijpend opgesteld t.a.v. Justitie, omdat zij vanuit haar ondergeschikte positie maar wat graag lonkte naar de beslissingsmacht. Zij vergat echter zelf wel het comfort te hebben de verantwoordelijkheid niet te moeten dragen.

Scheiding om tot een dialoog te kunnen komen

Hulpverleners maken het vaak mee dat partners na een scheiding het veel beter met elkaar kunnen stellen. Het is alsof met de oude band ook de omknelling van elkaar wegvalt: het wederzijds met aversieve eisen en verwachtingen bestoken, wederzijds verplichten en 'eronder houden'. Er komt opnieuw ruimte voor elkaars eigenheid, respect. Voorwaarden voor een echte dialoog. Toenadering door scheiding dus. Ook voor de hulpverlening en de strafuitvoering kan dit de oplossing zijn. De helpers konden de overspannen verwachtingen vanuit Justitie niet beantwoorden, omdat zij in de sociale controle gedwongen werden en hierdoor precies verhinderd werden om helpers te zijn.

Wat nodig is, is de erkenning dat zowel strafuitvoering als het hulpverleningsaanbod twee onafhankelijke, eigengeaarde, gerechtvaardigde en authentieke antwoorden zijn op de delictsituatie. Twee verschillende invalpoorten om de situatie tegemoet te treden. Hulpverlening kan en mag per definitie bij voorbaat ondergeschikt zijn aan het algemeen belang. Zij moet wel vanuit haar eigenheid (het belang van het individu) een dialoog kunnen aangaan met dit algemene belang. Vele welles-nietes-dovemansgesprekken en 'strijd om het gelijk' tussen helpers en straffers kunnen op die manier vermeden worden.

Hoe ziet die relatie er dan uit?

Net zomin als een huwelijk noodzakelijk een goede verstandhouding impliceert, is deze noodzakelijk zoek bij een vrije, gelijkwaardige en onafhankelijke dialoog. Betekent dit dat ingebouwd maatschappelijk werk niet echt kan? Betekent dit dat het maatschappelijk werk geen bijdrage meer kan leveren aan de strafuitvoering? Betekent dit dat de hulpverlening noodzakelijk buiten de gevangenis muren moet gaan staan? Welke betekenis geven wij vanuit deze opvatting aan de fameuze zinsnede 'de penitentiare en post-penitentiare hulpverlening, met uitzondering van de uitvoering van strafrechterlijke beslissingen.'

Wij menen dat ingebouwd maatschappelijk werk wel kan, maar niet eender waarvoor en op welke manier. Strafwitvoering is zo verschillend geaard dat een onderschikking van de hulpverlening inderdaad niet zomaar kan. De inhuring van hulpverleners moet het voorwerp uitmaken van een kritisch en duidelijk contract dat hun eigenheid garandeert, dat tegelijk stimuleert wat Justitie bijgevolg van deze eigenheid kan en mag verwachten. Als een aannemer een betonspecialist inhuurt, bemoeit hij zich best niet met de wijze waarop deze tewerk gaat: het is die man zijn vak, en hij vertrouwt er best op. Met andere woorden: wordt bij de strafuitvoering een hulpverlener ingehuurd, of worden slechts zijn vaardigheden en technieken afgehuurd om anderssoortige doelen te bereiken? Dit laatste kenmerkte wat al te sterk de huidige positie van de hulpverleners.

Anderzijds heeft de inhurende partij wel het recht te weten wat hij precies in huis haalt: hier ligt de plicht en de verplichting voor de hulpverleners (èn de Vlaamse Gemeenschap als haar voorgedij-overheid) om haar duidelijke welzijns- en hulpverleningsvisie te expliciteren.

Op deze wijze willen we de hulpverlening aanwezig zien waar ze steeds heeft gezeten: bij de cliënt, waar hij ook is, binnen én buiten de gevangenis.

Justitie kan nog steeds, met een duidelijk zicht op wat hulpverlening is, in volle eigen verantwoordelijkheid mensen aan deze hulpverlening toevertrouwen. Dit betekent dan echter geen verlenging meer van haar controle op een geraffineerde manier, maar integendeel een loslaten, een vertrouwen schenken aan zowel cliënt, als aan de mogelijkheden van een autonome hulpverlening. Dit houdt een zware verantwoordelijkheid in. Dit houdt ook het risico van falen in. Justitiële beleidsverantwoordelijken hebben geen kristallen bol om de toekomst 100 % voorspelbaar te maken. Dit mag geen reden zijn om mensen blijvend aan de leiband te houden. Voor de ernst van deze verantwoordelijkheid is in het hulpverlenerskamp niet steeds het juiste begrip en respect opgebracht. Lange tijd heeft men gedacht dat de hulpverlening deze kristallen bol zou kunnen zijn. Met de ontzuivering mag men haar niet als een doorpriekte zeepbel van de hand doen: eerder moeten verwachtingen in haar en haar positie gecorrigeerd worden.

Consequenties voor een nieuwe reclasseringsstructuur

De hulpverlening op zich houdt reeds een belofte in, omdat zij de hulpverleningspartner uit een nefaste ondergeschikte positie weghaalt en optilt tot een echt partnerschap. Het is deze dialoog die op verscheidene niveaus structureel moet georganiseerd worden. Hierbij zien wij slechts behoefte aan 2 echelons boven de basiswerkers zelf.

De centrale dienst bij de Vlaamse gemeenschap

Op dit echelon moet de hulpverleningseigenheid gezicht en gestalte krijgen. Hier moet men zich in de eerste plaats bezighouden met het verder expliciteren van de visie op de reclassering, deze inpassend in het Vlaamse welzijnsbeleid. Op dit niveau moet er ook een permanente dialoog zijn met Justitie, om te bewerken dat de concrete taken die aan welzijnswerkers toevertrouwd worden zuiver blijven. Hierbij onderstrepen we nogmaals dat het hier gaat om alle welzijnswerkbetrokkenen, ook deze die voorlopig blijkbaar bij de nationale overheid blijven ingekwartierd: zodra hun activiteit hulpverlenend is, vallen zij hiervoor onder gewestelijke bevoegdheid.

Op dit echelon moet de hulpverlening zich aanbieden als permanente gesprekspartner, in b.v. de Hoge Raad voor Penitentiair Beleid. Via dergelijke aanwezigheid kan zij de signaalfunctie waarmaken. Hier moet ook de aansluiting met de globale welzijnssector verzekerd worden. Een permanent contact moet ook gelegd worden met vertegenwoordigers van de koepels van de private reclasseringsdiensten (V.D.V.O., Kon. Commissie, ...) maar ook met de Universiteiten en Sociale Scholen.

Deze dienst moet aldus uitgroeien tot een communicatieknooppunt, een

studie en documentatiecentrum. Naast deze belangrijke dienstverlenende functie heeft zij echter voornamelijk de taak om beleidsvoorbereidend te werken: hier moet een globale inventarisatie gebeuren van de noden in de sector, van de bestaande voorzieningen en voorhanden zijnde middelen. Dit moet in alle openheid vanuit de communicatie met de basis groeien. Op dit niveau moeten echter ook de beleidslijnen getrokken worden: prioriteiten moeten gelegd, kwaliteitscriteria moeten uitgewerkt worden om nieuwe initiatieven te ondersteunen en kom het hulpverleningsaanbod regelmatig te kunnen evalueren. Het uitwerken van een passende hulpverleningsgerichte registratie kan hierbij een waardevol hulpmiddel zijn. Gezien de meerwaarde voor de hulpverlening de eerste bekommernis moet zijn, moet het accent hierbij liggen op methodiekontwikkeling, organisatieontwikkeling, waakzaamheid over deontologische vraagstukken en een vormingsaanbod naar de werkers in de sector.

In feite zijn dit alles geen nieuwe functies. Als wij de Centrale Sociale Dienst bij Justitie bekijken, zitten tal van taken momenteel daar. Toch lijkt het ons dat deze C.S.D. momenteel het nodige gezag en de zeggingskracht mist om dit effectief waar te maken. Even heeft dit ooit anders gelegen, toen het geloof in de hulpverlening nog op zijn hoogtepunt stond, doch momenteel komt deze dienst hoofdzakelijk over als een administratieve moloch, een doorschuifstelsel van tonnen informatie, zonder greep op de communicatieprocessen zélf. De hiërarchische inbouw bij het Bestuur der Strafrichtingen is hier niet vreemd aan.

Een tweede echelon op niveau van de functionele samenwerkingsregio's

Voor de globale welzijnssector wordt gedacht aan provinciale niveaus als tussenstructuur. Deze lijken me voor de reclassering minder geschikt, vooral als dit tussenechelon méér moet zijn dan een bestuurlijk apparaat. Per regio die door zijn natuurlijke samenwerkingsverbanden worden omschreven, moet deze samenwerking sterk gestimuleerd, zoniet verplicht worden. Ook hier is het zinvol een permanent overleg te laten groeien tussen de diverse instellingen van de regio.

Een aantal functies van het hogere echelon komen hier terug, zij het gedetailleerder, en kleinschaliger: behoeftenonderzoek binnen de regio zelf, bundeling van krachten en prioriteitenstelling bij het opzetten van initiatieven e.d. Dit overleg moet zowel op niveau van de werkers als van de instellingen zelf plaatsvinden. Hier hoort opnieuw de dialoog thuis met de Justitiële diensten, zij het dan op het niveau van de lokale strafinrichtingen, de lokale Probatiecommissie, Commissie tot Bescherming van de Maatschappij, enz.

In veel gevallen kan dit echelon ingeplant worden bij het reeds ontwikkelde Welzijnsoverleg: hierdoor kan deze bestaande infrastructuur en ervaring benut worden en wordt tevens de aansluiting bij het ruimere welzijnswerkveld verzekerd. Dit echelon zal een werkelijk communicatieknooppunt moeten zijn: vanuit een onmiddellijk en functioneel contact met de basis zonder al te veel hiërarchische hindernissen met de Centrale Dienst, en omgekeerd. Op dit niveau kan de vorming van de werkers en vrijwilligers meer het karakter van intervisie en directe werkbegeleiding aannemen.

Dat moet voor een herkenbaar gezicht en adres zorgen voor de reclassering in de regio.

Het zal de lezer opgevallen zijn dat ik niet heb willen uitgaan van een taakopvulling voor 6 gemeenschapswerkers. Vertrekkend vanuit de eigenheid van de hulpverlening leek me dit een zinloze oefening: de wetgever heeft de Gemeenschappen een zeer ruime taak toebedeeld en zij mogen zich niet tevreden stellen met enkele kruimels. Zij heeft een moreel voogdijschap uit te oefenen over deze vorm van hulpverlening, ook al wordt die voorlopig nog geboden door werkers die op de betaallijst staan van Justitie. Als de Gemeenschap dit standpunt zou verlaten is dit een droeve zaak voor de hulpverlening en een bedenkelijke zaak voor de weerbaarheid van het maatschappelijk werk.

Hulpverlening is voor ons de activiteit die door de hulpverlener beoefend wordt, dit op voorwaarde dat deze wel over de zuiverheid van zijn taakstelling waakt, en hierbij ondersteund wordt door een gezagsorgaan met ondubbelzinnige zeggingskracht. Op die manier vervaagt voor ons de afstand tussen werkers van diverse pluimage, en wordt hun gemeenschappelijke noemer veel meer beklemtoond. Samenwerking met anderen wordt een dagelijks gegeven, wat duidelijk een meerwaarde oplevert op dit echelon, in scherpe tegenstelling tot de eenmanssituaties die nu nog vaak realiteit zijn.

Ook voor zijn concreet taakpakket gaan wij liever minder uit van welhaast geritualiseerde taakomschrijvingen (sociale enquêtes, begeleidingen). Het accent komt meer te liggen op wat in dialoog met alle reclasseringsbetrokkenen in de regio als noodzakelijk gevoeld wordt. Sociale begeleidingen moeten meer vanuit hulpbehoeften bij de cliënt vorm gegeven worden: van bovenuit moet b.v. mogelijk gemaakt worden dat er vlugger een einde gemaakt wordt aan de begeleiding, als dit vanuit hulpverleningsoogpunt kan.

Verhoogde samenwerking, overleg, structurering, wij realiseren ons dat hiermee ook de kwetsbaarheid van de hulpverlener zal verhoogd worden: er komt meer zicht op zijn beroepsuitoefening, zijn eigen zwakheden. Veel oude argumenten om in overleg en engagement af te haken zullen hierdoor gesloopt worden: de druk om de eigen pretenties ook waar te maken verhoogt. Maar we dachten dat dit soort engagement van welzijnswerkers nog mag gevraagd worden. Op deze manier is verhoogde effectiviteit voor het cliënteel inderdaad een uitdaging aan de werkers.

Het ruimere welzijnsveld

We hebben gesteld dat met heel deze overhevelingskwestie in feite de eigenheid van het welzijnswerk en zijn emancipatie aan de orde is. Is welzijnswerk primair een socialisatiemechanisme, gericht op sociale controle en maatschappelijke beheersing van individuen, of is zij integendeel wezenlijk ontvoogdend? Subtiel vervreemdend of bevrijdend? In dit licht verdient deze zaak een grotere aandacht in het ruimere welzijnsveld. Want de functieontmaskering van de reclassering houdt een vingerwijzing in voor de positie welke de ganse welzijnssector in deze crisistijd inneemt.